Zakład Karny Nr 1 w Łodzi jest zakładem typu półotwartego i otwartego przeznaczonym do odbywania kary pozbawienia wolności dla skazanych mężczyzn, recydywistów penitencjarnych, z oddziałami: aresztu śledczego, zakładu karnego typu półotwartego i otwartego dla kobiet. Ponadto w jednostce funkcjonuje oddział terapeutyczny dla skazanych mężczyzn recydywistów penitencjarnych uzależnionych od alkoholu.

Od dnia 1 grudnia 2021 roku Zakład Karny Nr 1 w Łodzi posiada Oddział Zewnętrzny w Łodzi, który powstały w miejsce Zakładu Karnego Nr 2 w Łodzi zniesionego Zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 listopada 2021 r. Łączna pojemność Zakładu Karnego Nr 1 w Łodzi wynosi 844 miejsca w tym Oddziału Zewnętrznego w Łodzi wynosi 300 miejsc.
W Oddziale Zewnętrzny w Łodzi znajduje się: 177 miejsc w trzech oddziałach mieszkalnych. Każdy z tych oddziałów posiada inne przeznaczenie: jeden z nich jest oddziałem terapeutycznym dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo, a w dwóch pozostałych odbywają karę skazani zatrudnieni przy pracach związanych z funkcjonowaniem jednostki, a także wymagający całodobowej opieki lekarskiej, rehabilitacji w warunkach ambulatoryjnych oraz chorzy na cukrzycę insulinozależną. W oddziałach mieszkalnych przebywają także skazani, którzy zakończyli hospitalizację i oczekują na wytransportowanie do właściwej jednostki penitencjarnej. W pięciokondygnacyjnym budynku szpitala o łącznej pojemności 123 miejsc funkcjonują natomiast obecnie trzy oddziały szpitalne, tj. Oddział Wieloprofilowy Zachowawczy, Oddział Rehabilitacji Narządu Ruchu oraz Oddział Psychiatrii Sądowej. Z racji funkcjonowania szpitala w pawilonie B przebywają kobiety i mężczyźni o zróżnicowanym statusie prawnym oraz osoby pozbawione wolności zakwalifikowane do wszystkich grup i podgrup klasyfikacyjnych. Ponadto w szpitalu przebywać mogą osadzeni wymagający umieszczenia w wyznaczonym oddziale lub celi aresztu śledczego lub zakładu karnego typu zamkniętego, w warunkach zapewniających wzmożoną ochronę społeczeństwa i bezpieczeństwa aresztu lub zakładu.

Historia Zakładu Karnego Nr 1 w Łodzi sięga roku 1943, kiedy to niemieckie władze okupacyjne podjęły decyzję o usytuowaniu w Łodzi przy ulicy Beskidzkiej obozu pracy dla około 500 więźniów. W roku 1955 rozpoczęto przebudowę jednostki, nadając jej nazwę Ośrodka Pracy Więźniów - Sikawa. Kompleks więzienny składał się wówczas z trzech parterowych, murowanych budynków penitencjarnych z celami mieszkalnymi na ok. 500 miejsc. Kolejne zmiany organizacyjne powodowały zmianę nazewnictwa. I tak po 1964 roku ośrodek otrzymał nazwę ZK Sikawa - Łódź, a po 1975 roku Zakład karny Nr 1 w Łodzi, która obowiązuje do dziś. Przełom lat 80 i 90 zapoczątkował znaczące zmiany modernizacyjne i tak w 1986 roku oddano do użytku dwukondygnacyjny pawilon. W latach 1992-1995 oddano kolejny- tym razem trzykondygnacyjny budynek penitencjarny. Dobudowano również łącznik wielofunkcyjny, mieszczący infrastrukturę socjalną. W 2007 roku oddano do użytku kolejny pawilon przeznaczony dla skazanych i tymczasowo aresztowanych kobiet. W jednostce zatrudnionych jest ok. 60% wszystkich osadzonych. Skazani pracują nieodpłatnie poza terenem jednostki w systemie bez konwojenta w ramach prac

publicznych m.in. na rzecz samorządu lokalnego. Przy Zakładzie Karnym Nr 1 w Łodzi funkcjonuje Państwowe Przedsiębiorstwo odzieżowe „RAKON”. Zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 września 2021 roku połączyło się z dotychczas istniejącym Państwowym Przedsiębiorstwem Wielobranżowym AGOT.

W Zakładzie zarówno osoby skazane jak i tymczasowo aresztowane mogą korzystać z świetlic, sali sportowej oraz biblioteki, w której znajduje się ponad 15 tys. woluminów. W ramach zajęć kulturalno – oświatowych skazani aktywnie uczestniczą w życiu kulturalnym Łodzi. Korzystając z wycieczek zwiedzają łódzkie muzea i galerie. Ponadto osadzeni uczestniczą w różnego rodzaju turniejach o zakresie zakładowym, lokalnym i ogólnopolskim. Na terenie zakładu karnego corocznie organizowanych jest kilka różnego rodzaju kursów zawodowych (brukarz, malarz, fryzjer itp.) podczas których osadzeni zdobywają wiedzę i kwalifikacje dające im możliwość łatwiejszego znalezienia zatrudnienia po odbyciu kary pozbawienia wolności. Prowadzona jest również współpraca z organizacjami wspierającymi readaptację społeczną skazanych.